

Motion till riksdagen 2024/25:3282

av **Andrea Andersson Tay m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2024/25:55 Riksrevisionens rapport om förvaltningen av skyddad natur

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att genomföra en översyn av om den finansiella styrningen möjliggör för Naturvårdsverket och länsstyrelserna att förvalta de skyddade områdena med den höga ambitionsnivå som riksdagen beslutat om, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2 Bakgrund

Riksrevisionen har i rapporten RiR 2024:11 granskat förvaltningen av skyddad natur. Områden som är skyddade behöver förvaltas genom naturvårdande skötsel samt åtgärder som gör dessa tillgängliga för allmänhet och friluftsliv. Riksdagen har beslutat att skyddade områden ska förvaltas med hög ambitionsnivå så att natur- och kultur- miljövärdena bibehålls eller ökar och att områdena i stor utsträckning görs tillgängliga för besökare. I sin granskning konstaterar Riksrevisionen att förvaltningen av skyddad natur inte är effektiv, och man gör bedömningen att avsatta medel inte är tillräckliga för att förvaltningen ska nå målen som riksdagen beslutat om.

Den permanent nationellt skyddade naturen består till 97 procent av nationalparker och naturreservat. Dessa förvaltas genom ett statligt ansvar där regeringen styr förvaltningen genom att formulera mål och fördela ansvar, uppgifter och resurser till ansvariga myndigheter. Naturvårdsverket har en övergripande och stödjande roll medan länsstyrelserna ansvarar för att genomföra förvaltningen. Genom anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* på utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur finansieras förvaltningen av skyddad natur. Anslaget minskade med ca 45 procent mellan 2022 och 2023 och uppgick till 1,13 miljarder kronor sistnämnda år. År 2024 var anslaget 1,25 miljarder

kronor och regeringen och Sverigedemokraterna har i budgetpropositionen för 2025 föreslagit ett anslag på 1,35 miljarder kronor.

3 Regeringens bedömning och åtgärder med anledning av Riksrevisionens rapport

Riksrevisionen lämnar rekommendationer till såväl regeringen som Naturvårdsverket och länsstyrelserna i sin rapport. Regeringen behandlar i skrivelsen endast rekommendationerna som är riktade till regeringen:

- Se till att uppföljningen av förvaltningen av de skyddade områdena utvecklas så att den kan användas för att följa upp måluppfyllelsen, identifiera skötselbehov och utgöra underlag för den finansiella styrningen.
- Se över om den finansiella styrningen möjliggör för Naturvårdsverket och länsstyrelserna att förvalta de skyddade områdena med den höga ambitionsnivå som riksdagen beslutat om.

Regeringen gör bedömningen att den i huvudsak instämmer i Riksrevisionens problembeskrivning och anser att de åtgärder som Riksrevisionen föreslagit är väl motiverade. Man konstaterar att Naturvårdsverket har ett centralt ansvar för förvaltningen av skyddad natur bl.a. genom att verka för att de nationellt mest angelägna åtgärderna genomförs och ge ett ändamålsenligt stöd till länsstyrelserna. Naturvårdsverket har nyligen remitterat ett förslag till handlingsplan för att utveckla förvaltningen av skyddad natur. Planen ska ge stöd för prioriteringar och bidra till ett mer systematiskt arbete som även utvecklar effektiviteten. Remisstiden gick ut den 28 november 2024.

Regeringen hänvisar även till att man ökat anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* med 100 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2025 för skötsel av naturreservat samt att anslaget 2026 och 2027 beräknas öka med samma belopp.

I skrivelsen konstaterar regeringen att skydd och skötsel av värdefull natur samt åtgärder såväl inom skyddade områden som i landskapet utanför är del av arbetet för att förbättra bevarandestatusen för livsmiljöer (habitat) och arter i enlighet med art- och habitatdirektivet och fågelskyddsdirektivet samt för Sveriges genomförande av EU:s förordning om restaurering av natur. Regeringen har gett myndigheterna i uppdrag att ta fram förslag till en nationell naturrestaureringsplan. Av regeringens direktiv framgår att flexibiliteten som finns i förordningen ska nyttjas till fullo för att begränsa kostnader, och för att skydda svenska företags konkurrenskraft ska förslaget till plan inte gå utöver miniminivån i förordningen.

Regeringen lyfter i skrivelsen även att regeringen har gett Miljömålsberedningen i uppdrag att föreslå en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder för att bidra till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för biologisk mångfald. Detta arbete har även betydelse för skötsel av värdefull natur och ska redovisas senast den 15 februari 2025. Av skrivelsen framgår att regeringen under 2025 avser att ta fram en nationell strategi och plan för biologisk mångfald i enlighet med Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald inom konventionen om biologisk mångfald (CBD).

4 Regeringen bromsar arbetet för en välmående natur

I skrivelsen befäster regeringen och Sverigedemokraterna den politik som redan förts under mandatperioden med låga, sänkta eller uteblivna ambitioner och satsningar på miljö- och klimatområdet. Det är talande att man i skrivelsen (s. 7) konstaterar att ”välmående och livskraftiga ekosystem är viktiga för människans livsmiljö”. Regeringen tycks därmed inte dela, eller undviker att befästa, den konsensus som råder i det globala samfundet om att livskraftiga ekosystem och rik biologisk mångfald är helt nödvändigt för människans fortlevnad och framtida välfärd. I Världsekonomiskt forums globala riskrapport för 2024 lyfts förlusten av biologisk mångfald som en av vår tids största globala utmaningar. Riskerna förväntas öka och påverka centrala delar av samhället som livsmedelssäkerheten och ekonomin.

Det är även uppenbart att man prioriterar företagens kortsiktiga intressen i första rummet när Sverige ska återställa förstörda livsmiljöer enligt en naturrestaureringsplan.

Riksrevisionen bedömer att det finns en diskrepans mellan vad länsstyrelserna kan åstadkomma inom ramen för avsatta medel och riksdagens mål om att förvaltningen ska ha en hög ambitionsnivå. Länsstyrelserna har inte tillräckliga resurser för att förvalta de skyddade områdena så att naturvärdena bibehålls eller ökar och så att områdena i stor utsträckning görs tillgängliga för besökare. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att se över om den finansiella styrningen möjliggör för Naturvårdsverket och länsstyrelserna att förvalta de skyddade områdena med den höga ambitionsnivå som riksdagen beslutat om.

Vänsterpartiet delar helt Riksrevisionens bedömning att det saknas resurser för att kunna förvalta naturvärdena och göra de skyddade områdena tillgängliga för allmänheten i enlighet med riksdagens intentioner. För att uppnå detta krävs ett långsiktigt arbete som säkerställer nödvändig nivå gällande finansiering från staten. Naturvårdsverket har också i ett flertal budgetunderlag signalerat till regeringen att området (anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* på utgiftsområde 20) är underfinansierat och att det behövs tillräcklig grundfinansiering för att kunna förvalta de skyddade områdena så att naturvärden bibehålls och upplevelsevärden kan göras tillgängliga för allmänheten. Regeringen redogör i skrivelsen inte för några sådana åtgärder eller ambitioner för att tillräcklig grundfinansiering ska nås så att Naturvårdsverket och länsstyrelserna ska kunna nå den ambitionsnivå som riksdagen beslutat om. Den höjning på 100 miljoner kronor årligen som man redogör för i skrivelsen är närmast att betrakta som en droppe i havet och mycket långt ifrån de nivåer som Naturvårdsverket föreslagit. Även om anslaget effektivare kan användas genom att följa rekommendationerna som Riksrevisionen föreslagit till Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns inget som talar för att regeringens anslagsnivåer är i närheten av att möjliggöra att riksdagens ambitioner nås. Vänsterpartiet anser därför att regeringen bör genomföra Riksrevisionens rekommendation i detta avseende.

Regeringen bör ges i uppdrag att genomföra en översyn av om den finansiella styrningen möjliggör för Naturvårdsverket och länsstyrelserna att förvalta de skyddade områdena med den höga ambitionsnivå som riksdagen beslutat om. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att regeringens och Sverigedemokraternas låga anslagsnivåer de senaste åren för att förvalta vår skyddade natur (anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur*) är ytterst allvarliga och får stora effekter. Det försvårar Sveriges möjligheter att leva upp till åtaganden inom EU och globalt för den biologiska mångfalden och det

försämrar möjligheten att nå 7 av de 16 miljö kvalitetsmål som riksdagen beslutat om jämfört med en finansiering enligt Naturvårdsverkets förslag. Det försämrar även möjligheterna för allmänheten att ta del av och uppleva vår värdefulla natur. Regeringens inriktning leder oss därmed även längre ifrån vårt övergripande mål för friluftspolitiken om att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv. Resultatet av underfinansieringen är att statliga leder och andra vandringsleder inte underhålls så att den breda allmänheten får tillgång till vår skyddade natur.

Åtgärder för värdefull natur ger också sociala och ekonomiska effekter då de skapar sysselsättning. År 2022 beräknades anslaget ge en sysselsättningseffekt på 2 400 års-arbetskrafter väl fördelade över hela landet. Anslaget stärker även möjligheterna att vara verksam på landsbygden då det innefattar bl.a. ersättning för restaurering av naturbetesmarker, slåtterängar och myrslåtter. Anslaget har därmed en avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att bevara och restaurera naturvärden. Vänsterpartiet har av dessa ovanstående skäl i budgetförslag för 2025 föreslagit en ökning av anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* med över 2 miljarder kronor jämfört med regeringen.

Andrea Andersson Tay (V)

Kajsa Fredholm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Malin Östh (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Håkan Svenneling (V)